

पुणे ते लोणावळा दरम्यान उपनगरीय रेल्वेच्या तिसऱ्या व चौथ्या मार्गिका उभारणी प्रकल्पासाठी मुंबई नागरी परिवहन प्रकल्पाच्या धर्तीवर राज्य शासनाचा आर्थिक सहभाग देण्यास मान्यता देण्याबाबत.

महाराष्ट्र शासन
नगर विकास विभाग

शासन निर्णय क्रमांक : एमआरडी-३३१५/प्र.क्र.४४ (भाग-२)/नवि-७,
मंत्रालय, मुंबई ४०० ०३२.
दिनांक : ११ सप्टेंबर, २०२५.

प्रस्तावना :-

पुणे-लोणावळा ब्रॉडगेज रेल्वे मार्गिका सन १९२७ पासून अस्तित्वात आहे आणि सन १९६० पासून सदर रेल्वे मार्गिका दुहेरी रेल्वे मार्गिका करण्यात आली आहे. पुण्याच्या उपनगरांचा विस्तार झाल्यामुळे, सन १९८२ मध्ये उपनगरीय रेल्वे सेवा सुरू करण्यात आल्या. दरवर्षी मेल/एक्सप्रेस गाड्या सुरू झाल्यामुळे, पुणे-लोणावळा दरम्यान रेल्वे वाहतूक विभाग अतिभारीत झाला आहे आणि या मार्गाची क्षमता १२०% पेक्षा जास्त आहे. मुंबई व पुणे या राज्यातील दोन महत्वाच्या महानगरांदरम्यान सध्या कर्जत ते लोणावळा दरम्यान रेल्वेच्या तीन मार्गिका आहेत. कर्जत येथे पनवेल बाजूने (एकेरी मार्गिका) आणि कल्याणच्या बाजूने (दुहेरी मार्गिका) वाहतूक होत आहे. त्यामुळे कर्जत येथे तीन मार्ग एकत्र येतात. सदर मार्गिकांवरील सर्व रहदारी घाटमाथ्यामधून लोणावळा येथे येते. याचबरोबर कर्जत आणि लोणावळा दरम्यान चौथा रेल्वे मार्ग विकसित करण्यासाठी अभ्यास सुरू आहे. पुण्याच्या पुढे एकेरी मार्गाचे दुहेरीकरण होत आहे. अशाप्रकारे पुण्याच्या पुढे चार मार्ग होत आहेत. या सर्व मार्गांपैकी वाहतूक कोंडी होणारा मार्ग हा पुणे-लोणावळा ही (दुहेरी मार्गिका) आहे. हाच मार्ग उपनगरीय वाहतुकीसाठी वापरला जातो. पुणे-लोणावळा येथील अस्तित्वातील मार्ग हे अतिरिक्त रेल्वे ट्रॅफिक हाताळण्यासाठी अपुरी आहेत. सध्या पुणे-लोणावळा विभागाची वापर क्षमता ११९% आहे. येत्या ३० वर्षात या मार्गावर २८५ टक्के भार अपेक्षित आहे. यास्तव पुणे ते लोणावळा दरम्यान तिसरी व चौथी मार्गिका वाढीव वाहतूक हाताळण्यासाठी प्रस्तावित आहे. सध्या कार्यान्वित असलेली मार्गिका ही केवळ उपनगरीय सेवेसाठी आणि प्रस्तावित असलेल्या ३री व ४थी मार्गिका या दूर अंतरावरील प्रवासी वाहतूक आणि मालवाहतूक रेल्वेसाठी वापरल्या जातील.

पुणे ते लोणावळा दरम्यान उपनगरीय रेल्वेच्या तिसऱ्या व चौथ्या मार्गिका उभारणी प्रकल्पासाठी मुंबई नागरी परिवहन प्रकल्पाच्या धर्तीवर राज्य शासनाचा आर्थिक सहभाग देण्यास मान्यता देण्याबाबतचा प्रस्ताव मुंबई रेल विकास कॉर्पोरेशन लिमिटेड (एमआरव्हीसी) या केंद्र व राज्यशासनाचा (अनुक्रमे ५१:४९ टक्के) संयुक्त उपक्रम असलेल्या महामंडळामार्फत राज्य शासनास प्राप्त झाला होता. त्यास अनुसरून पुणे व लोणावळा दरम्यान तिसरी व चौथी उपनगरीय रेल्वे मार्गिका प्रकल्पाची रेल्वे मंत्रालय व महाराष्ट्र शासन यांच्या संयुक्त सहभागाने अंमलबजावणी करण्यास मान्यता देण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती. त्यानुषंगाने शासनाने पुढीलप्रमाणे निर्णय घेतला आहे:-

०२. शासन निर्णय :-

पुणे लोणावळा या उपनगरीय रेल्वे मार्गाचे महत्व लक्षात घेता मुंबई- रेल्वे विकास महामंडळाने सादर केलेल्या पुणे लोणावळा दरम्यानच्या उपनगरीय रेल्वे सेवेमध्ये सुधारणा करण्यासाठी पुणे व लोणावळा दरम्यान तिसरी व चौथी उपनगरीय रेल्वे मार्गिका टाकणे या प्रकल्पाची अंमलबजावणी करण्याबाबत या शासन निर्णयाद्वारे पुढीलप्रमाणे मान्यता देण्यात येत आहे :

१. मुंबई रेल्वे विकास महामंडळाने सादर केलेल्या ६३.८७ कि.मी. लांबी व १७ स्थानके असलेल्या रु. ५०९६.४९ कोटी (पूर्णांकामध्ये रु.५१००.०० कोटी) प्रकल्प पूर्णत्वाच्या खर्चाच्या पुणे लोणावळा दरम्यानच्या उपनगरीय रेल्वे सेवेमध्ये सुधारणा करण्यासाठी पुणे व लोणावळा दरम्यान तिसरी व चौथी उपनगरीय रेल्वे मार्गिका टाकणे या प्रकल्पाची अंमलबजावणी मुंबई रेल्वे विकास महामंडळामार्फत करण्यास मान्यता देण्यात येत आहे.
२. सदर प्रकल्पाच्या रु. ५१००.०० कोटी खर्चामध्ये राज्य शासनाचा (पुणे महानगरपालिका, पिंपरी चिंचवड महानगर पालिका, पुणे महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरण यांच्या सहभागासह) ५० टक्के म्हणजेच रु. २५५०.०० कोटी इतका आर्थिक सहभाग देण्यास मान्यता देण्यात येत आहे.
३. सदरहु प्रकल्पामध्ये राज्य शासनाच्या हिश्यापैकी ३० % रक्कम रु. ७६५.०० कोटी रक्कम थेट राज्यशासनामार्फत देण्यास मान्यता देण्यात येत आहे.
४. सदर प्रकल्पाचा फायदा पुणे महानगरपालिका, पिंपरी चिंचवड महानगरपालिका व पुणे महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरण यांच्या क्षेत्राला होणार असल्यामुळे सदर प्रकल्पासाठी राज्यशासनाच्या वतीने द्यावयाच्या ५० टक्के आर्थिक सहाय्याच्या रक्कमेच्या उर्वरीत ७० % रक्कम सदर संस्थानी पुणे महानगरपालिका व पिंपरी चिंचवड महानगरपालिका यांनी प्रत्येकी २० % (प्रत्येकी रु. ५१०.००) आणि पुणे महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरण यांनी ३०% (रु. ७६५.०० कोटी) याप्रमाणे देण्याबाबत पुणे महानगरपालिका, पिंपरी चिंचवड महानगरपालिका व पुणे महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरण यांना निदेश देण्यात येत आहे.
५. पुणे जिल्ह्यातील महाराष्ट्र राज्य रस्ते विकास महामंडळ, विशेष नियोजन प्राधिकरण असलेल्या क्षेत्रामध्ये सदरहु पुणे-लोणावळा दरम्यानच्या उपनगरीय रेल्वेच्या नागरी परिवहन प्रकल्पाचा सहभाग होत नाही. मात्र पुणे-लोणावळा या क्षेत्रामधील मुंबई ते पुणे द्रुतगती महामार्गालगतच्या लोणावळा व तळेगाव नगरपरिषदेचे क्षेत्र वगळता मावळ तालुक्यातील ७७ गावांच्या क्षेत्रासाठी महाराष्ट्र राज्य रस्ते विकास महामंडळाची विशेष नियोजन प्राधिकरण म्हणून नियुक्ती झाल्यास पुणे-लोणावळा दरम्यानच्या उपनगरीय रेल्वेच्या नागरी परिवहन प्रकल्पास लागणाऱ्या आर्थिक सहभागामध्ये महाराष्ट्र राज्य रस्ते विकास महामंडळाचे योगदान घेण्याबाबत शासन स्तरावर निर्णय घेण्यास मान्यता देण्यात येत आहे.
६. सदर प्रकल्पांतर्गतच्या प्रकल्पबाधितांचे (PAP) पुनर्वसन व पुनर्वसाहत आंतरराष्ट्रीय वित्तीय संस्थेची सहमती घेऊन "मुंबई नागरी परिवहन प्रकल्प पुनर्वसन व पुनर्वसाहत धोरण (MUTP R & R Policy)" नुसार पुणे महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरणामार्फत करण्याकरीता मान्यता देण्यात येत आहे.
७. विविध प्रयोजनासाठी सदर प्रकल्पातील ३ री व ४ थी मार्गिका "निकडीचा सार्वजनिक प्रकल्प" व "महत्वाकांक्षी नागरी परिवहन प्रकल्प" म्हणून घोषित करण्यास मान्यता देण्यात येत आहे.

८. एमयुटीपी-२ प्रकल्पाप्रमाणे सदर प्रकल्पामध्ये रेल्वेच्या तिकीटावर अधिभार आकारण्यास मान्यता देण्यात यावी आणि रेल्वेच्या तिकीटावरील अधिभारातून प्राप्त रकमेतील राज्य शासनाच्या हिश्याची ५०% रक्कम राज्य शासनाचा हिस्सा देण्याकरीता नगर विकास विभागांतर्गत स्थापित राज्य शासनाच्या नागरी परिवहन निधी (UTF) मध्ये जमा करण्यास मान्यता देण्याच्या अनुषंगाने केंद्रशासनाकडे स्वतंत्ररीत्या मागणी करण्याचे प्राधिकार शासनाकडे ठेवण्यास मान्यता देण्यात येत आहे.

०३. हा शासन निर्णय नियोजन विभाग अनौपचारिक संदर्भ क्र. १७१/२०२५/का.१४४४ दिनांक १४/०५/२०२५ व वित्त विभाग अनौपचारिक संदर्भ क्र.४०१/व्यय-३ दिनांक ०९/०९/२०२५ अन्वये प्राप्त अभिप्राय तसेच दिनांक ०३/०९/२०२५ रोजी पार पडलेल्या मा. मंत्रीमंडळ बैठकीतील निर्णयास अनुसरून निर्गमित करण्यात येत आहे.

०४. सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २०२५०९१११८२०४८९८२५ असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने स्वाक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(विजय चौधरी)

सह सचिव, महाराष्ट्र राज्य

प्रति,

१. मा. राज्यपाल, महाराष्ट्र राज्य यांचे सचिव.
२. मा. मुख्यमंत्री यांचे अपर मुख्य सचिव, मंत्रालय, मुंबई ४०० ०३२.
३. मा. उप मुख्यमंत्री (नगर विकास) यांचे अपर मुख्य सचिव, मंत्रालय, मुंबई ४०० ०३२.
४. मा. उप मुख्यमंत्री(वित्त) यांचे प्रधान सचिव, मंत्रालय, मुंबई ४०० ०३२.
५. मा. राज्यमंत्री (नगर विकास) यांचे खासगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई-४०००३२.
६. मा. मुख्य सचिव, महाराष्ट्र शासन, मंत्रालय, मुंबई ४०० ०३२.
७. अध्यक्ष तथा मुख्य कार्यकारी अधिकारी, रेल्वे बोर्ड, रेल भवन, रेल्वे मंत्रालय, नवी दिल्ली.
८. अपर मुख्य सचिव, वित्त विभाग, मंत्रालय, मुंबई ४०० ०३२.
९. अपर मुख्य सचिव, नियोजन विभाग, मंत्रालय, मुंबई ४०० ०३२.
१०. अपर मुख्य सचिव (नवि-१), नगर विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई ४०० ०३२.
११. अपर मुख्य सचिव (परिवहन), गृह विभाग, मंत्रालय, मुंबई ४०० ०३२.
१२. व्यवस्थापकीय संचालक, महाराष्ट्र राज्य रस्ते विकास महामंडळ, मुंबई.
१३. महाव्यवस्थापक, मध्य रेल्वे, मुंबई.
१४. महानगर आयुक्त, पुणे महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरण, पुणे.
१५. व्यवस्थापकीय संचालक, मुंबई रेल्वे विकास कॉर्पोरेशन लि., मुंबई.
१६. आयुक्त, पुणे महानगरपालिका, पुणे.
१७. आयुक्त, पिंपरी-चिंचवड महानगरपालिका, पिंपरी-चिंचवड, पुणे.
१८. उप सचिव, वित्त विभाग, मंत्रालय, मुंबई ४०० ०३२.
१९. निवड नस्ती (नवि-७).

(शासन निर्णय क्रमांक : एमआरडी-३३१५/प्र.क्र.४४ (भाग-२)/नवि-७, दि. ११ सप्टेंबर, २०२५ च्या सोबतचे सहपत्र)
परिशिष्ट-१

पुणे-लोणावळा ३ री व ४ थी उपनगरीय रेल्वे मार्गिका प्रकल्पाचा अंदाजित खर्चाचा तपशील

अ. क्र.	घटक	किंमत (रु. कोटीत)
अ)	स्थापत्य अभियांत्रिकी घटक	
१	प्राथमिक खर्च	२०.५५
२	जमीनीवरील खर्च	१४२२.१९
३	संरचनात्मक अभियांत्रिकी, कार्य व निर्मिती	२४३.४८
४	संरचनात्मक अभियांत्रिकी, कार्य- कायमचा मार्ग	६५८.९०
५	पूल	१९६.९२
६	स्थानके आणि इमारती	७२४.१२
७	उपकरणे, प्रकल्प आणि यंत्रसामग्री	९.२९
८	सामान्य शुल्क	२२९.०९
एकूण (अ)		३५०४.५४
ब)	विद्युत अभियांत्रिकी घटक	
१	विद्युत अभियांत्रिकी कामे	७८३.३०
२	सामान्य शुल्क	९७.९१
३	एसी सिस्टीम (अधिकची) (AC System)	२२०.००
एकूण (ब)		११०१.२१
क)	संदेशवहन आणि दुरसंचार घटक	
१	संदेशवहन	३५४.११
२	दुरसंचार कामे	८५.३१
२	सामान्य शुल्क	५४.९२
एकूण (क)		४९४.३४
एकूण (अ+ब+क)		५१००.०९
वजा करावयाची जारी केलेल्या अभियांत्रिकी साहित्यासाठीची किंमत		३.६०
प्रकल्पाची निव्वळ किंमत		५०९६.४९
प्रकल्पाची पूर्णांकात पूर्णत्व किंमत		५१००.००

(विजय चौधरी)
सह सचिव, महाराष्ट्र राज्य

(शासन निर्णय क्रमांक : एमआरडी-३३१५/प्र.क्र.४४ (भाग-२)/नवि-७, दि. ११ सप्टेंबर, २०२५ च्या सोबतचे सहपत्र)
परिशिष्ट-२

पुणे-लोणावळा ३ री व ४ थी उपनगरीय रेल्वे मार्गिका प्रकल्पाचा वित्तीय सहभाग आराखडा

अ. क्र.	बाब	सहभाग	
		सहभाग रक्कम (रु. कोटी)	टक्के
१.	केंद्र शासनाचा सहभाग	२५५०.००	५०%
२.	राज्य शासनाचा थेट सहभाग	७६५.००	३०%
३.	पुणे महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरणाचा सहभाग	७६५.००	३०%
४.	पुणे महानगरपालिकेचा सहभाग	५१०.००	२०%
५.	पिंपरी-चिंचवड महानगरपालिकेचा सहभाग	५१०.००	२०%
	एकूण प्रकल्प पूर्णत्व किंमत	५१००.००	१००%

परिशिष्ट-३

पुणे-लोणावळा ३ री व ४ थी उपनगरीय रेल्वे मार्गिका प्रकल्पामधील गुंतवणुकीचे वेळापत्रक पुढीलप्रमाणे

अ. क्र.	आर्थिक वर्ष	प्रकल्प किंमत (रु. कोटी)	रेल्वेचा हिस्सा (रु. कोटी)	राज्य शासनाचा हिस्सा (रु. कोटी)				
				राज्य शासन (३०%)	पीएमआरडीए (३०%)	पुणे मनपा (२०%)	पिंपरी-चिंचवड मनपा (२०%)	एकूण राज्य शासनाचा हिस्सा
१.	२६-२०२५	१४२८.००	७१४.००	२१४.००	२१४.००	१४३.००	१४३.००	७१४.००
२.	२७-२०२६	१४७९.००	७३९.५०	२२२.००	२२२.००	१४८.००	१४८.००	७३९.५०
३.	२८-२०२७	१०७१.००	५३५.५०	१६१.००	१६१.००	१०७.००	१०७.००	५३५.५०
४.	२९-२०२८	११२२.००	५६१.००	१६८.००	१६८.००	११२.००	११२.००	५६१.००
	एकूण	५१००.००	२५५०.००	७६५.००	७६५.००	५१०.००	५१०.००	२५५०.००

(विजय चौधरी)

सह सचिव, महाराष्ट्र राज्य